

Засновники:

Національна академія педагогічних наук України, Інститут обдарованої дитини НАПН України, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Видавець:

Інститут обдарованої дитини НАПН України
04051, вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ;
Тел./факс: (044) 481-27-02

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 19047-7837 Р
від 08.06.2012 року

Видання включено до Переліку наукових фахових видань України згідно Наказу МОН України від 04.07.2013 № 893 (додаток № 6)
Серія: «Педагогіка»
згідно Наказу МОН України від 17.01.2014 № 41
Серія: «Психологія»

Думка авторів може не співпадати з думкою редакції.

При передрукуванні посилання на журнал обов'язкове.
Редколегія залишає за собою право наукового редагування.
Адреса редакції:
04051, вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ, Україна
Тел./факс (044) 481-27-02
E-mail: iod@iod.gov.ua

Шеф редактор:

Володимир Камишин

Головний

та науковий редактор:
Ніна Федорова

Коректор:

Анастасія Ласкова

Дизайнер та верстка:

Роман Бідненко

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту обдарованої дитини НАПН України (протокол № 10 від 25.10.2017 р.)
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи серія ДК № 3366 від 13.01.2009 р.
Формат 60x84 1/8. Обл.-вид. арк. 10,72
Тираж 300 прим. Замовлення № 0310.
Підписано до друку 26.10.2017 року

**Освіта та розвиток
обдарованої особистості**
№ 10 (65) /10/2017

Редакційна колегія:

Аніщенко Наталія Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу діагностики Інституту обдарованої дитини НАПН України
Бурда Михайло Іванович – доктор педагогічних наук, академік, професор, головний учений секретар НАПН України

Буркова Людмила Василівна – доктор педагогічних наук, заступник директора з науково-організаційної роботи Інституту обдарованої дитини НАПН України

Волоциук Іван Степанович – доктор педагогічних наук, доцент, головний науковий співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України
Довгий Станіслав Олексійович – доктор фізико-математичних наук, професор, президент Малої академії наук України

Зарецька Інесса Ісааковна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології ФГАОУ «Академія підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки работников образования», город Москва, Россия

Иеротуло Ирина Федоровна – доктор педагогічних наук, професор ФГАОУ «Северо-Кавказский Федеральный Университет», город Ставрополь, Россия

Ільїн Володимир Васильович – доктор філософських наук, професор, завідувач відділу філософсько-методологічних проблем інноваційного розвитку людини Інституту обдарованої дитини НАПН України

Камишин Володимир Вікторович – доктор педагогічних наук, в. о. директора Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації

Киричук Валерій Олександрович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу проектування розвитку обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України

Кремень Василь Григорович – доктор філософських наук, академік, професор, Президент НАПН України

Кузьменко Віра Ульянівна – доктор психологічних наук, професор кафедри теоретичної та консультативної психології НПУ імені М.П. Драгоманова

Моляко Валентин Олексійович – доктор психологічних наук, завідувач лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Остапчук Олена Євгенівна – кандидат педагогічних наук, керівник Криворізького центру обдарованої дитини Інституту обдарованої дитини НАПН України

Островерхова Надія Михайлівна – доктор педагогічних наук, головний спеціаліст Інституту педагогіки НАПН України

Панок Віталій Григорович – доктор психологічних наук, директор УНМЦПП і СР НАПН України

Синягіна Наталія Юрьівна – доктор психологічних наук, директор ФГБНУ «Центр исследований проблем воспитания, формирования здорового образа жизни, профилактики наркомании и социальной поддержки детей и молодежи», город Москва, Россия

Солозуб Анатолій Іванович – кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, радник директора Інституту обдарованої дитини НАПН України

Тименко Володимир Петрович – доктор педагогічних наук, професор, учений-секретар президії НАПН України

Федорова Ніна Федорівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу моніторингу Інституту обдарованої дитини НАПН України

Чепелева Наталія Василівна – доктор психологічних наук, академік, заступник директора з науково-дослідної роботи Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Швалб Юрій Михайлович – доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії екологічної психології Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Monthly scientific-methodical journal

ISSN 2309-3935

Founders:

National Academy of Pedagogical sciences of Ukraine,
Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine,
Institute of Psychology named after G.S. Kostiuk of NAPS of Ukraine

Publisher:

Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine
04051, Sichovykh Striltsiv str., 52-D, Kyiv-c., Ukraine
Tel./fax: (044) 481-27-02

Certificate of State registration of published means of Mass information Series KB No.19047-7837 P of June 8, 2012

Edition is included to the List of professional editions of Ukraine in according to the Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of July 4, 2013 No. 893 (addition No. 6)
Series: Pedagogics of January 17, 2014 No. 41
Series: Psychology

Meaning of the authors could not be the same with editorial staff
While reprinting, reference to this journal is obliged

Address of editorial office:
04051, Sichovykh Striltsiv str., 52-D, Kyiv-c., Ukraine
Tel./fax: (044) 481-27-02
Email: iod@iod.gov.ua

Editor-in-chief:

Volodymyr Kamyshyn

Sub and Scientific Editor:

Nina Fedorova

Proof Reader:

Anastasiia Laskova

Designer and Making-up:

Roman Bidnenko

Recommended to the press by Scientific Council of the Institute of the Gifted Child of NAPS of Ukraine (Protocol No. 10 of October 25, 2017)
Certificate of entry into the State list of Subjects of Publishing activity series DK No. 3366 of January 13, 2009
Format 60×84 1/8. Equip.-publ. sheet 10,72
Circulation 300 issues. Order No. 0310.
Signed to publishing of October 26, 2017

Education and Development of Gifted Personality № 10 (65) /10/2017

Editorial board:

Anishchenko Nataliia – Ph.D in Pedagogy, lecturer, manager of the Department of Diagnostics of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Burda Mykhailo – Doctor of Pedagogy, academician, professor, Principal Research Secretary of NAPS of Ukraine

Burkova Liudmyla – Doctor of Pedagogy, vice director on Scientific and organizational work of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Voloshchuk Ivan – Doctor of Pedagogy, lecturer, Principal Research worker of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Dovhyi Stanislav – Doctor of Physics-Mathematics, professor, President of Junior Academy of sciences of Ukraine

Zaretskaia Inessa – Doctor of Pedagogy, professor of the Chair of Pedagogics and Psychology of FGAOU "Academy of improvement of professional skills and professional retraining of educational staff", Moscow-c., Russia

Irgropulo Irina – Doctor of Pedagogy, professor of the Chair of Pedagogy and Psychology of FGAOU "North-Caucasus Federal University", Stavropol-c., Russia

Ilin Volodymyr – Doctor of Philosophy, professor, Head of the Department of philosophical – methodological problems of innovational development of personality of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Kamyshyn Volodymyr – Doctor of Pedagogy, i/c Director of the Ukrainian Institute of Scientific, Technical and Economic Information.

Kyrychuk Valerii – Ph.D in Pedagogy, lecturer, Head of the Department of projecting the development of endowment of the Institute of Gifted child of NAPS of Ukraine

Kremen Vasyi – Doctor of Philosophy, academician, professor, President of NAPS of Ukraine

Kuzmenko Vira – Doctor of Psychology, professor, of the Chair of Theoretical and counseling psychology of National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov

Moliako Valentyn – Doctor of Psychology of the Institute of Psychology named after G.S. Kostiuk of NAPS of Ukraine

Ostapchuk Olena – Ph.D in Pedagogy, Manager of Kryvyi Rig Center of Gifted Child of the Institute of Gifted child of NAPS of Ukraine

Ostroverkhova Nadiia – Doctor of Pedagogy, professor, Principal research worker in of the Institute of Pedagogics of NAPS of Ukraine

Panok Vitalii – Doctor of Psychology, Director of UNMCPP and CR of NAPS of Ukraine

Syniahina Natalia Yurievna – Doctor of Psychology, Director of FGBNU «Center of Research problems of education, forming healthy way of life, precautions of drug addiction and social treatment of children and youth», Moscow-c., Russia

Solohub Anatolii – Ph.D in Pedagogy, Corresponding Member of NAPS of Ukraine, Consultant of Director of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Tymenko Volodymyr – Doctor of Pedagogy, professor, Research worker of Presidium of NAPS of Ukraine

Fedorova Nina – Ph.D in Pedagogy, Senior Research worker of the Department of Monitoring of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Chepeleva Nataliia – Doctor of Psychology, academician, vice director on Scientific work of the Institute of Psychology named after G.S. Kostiuk of NAPS of Ukraine

Shvalb Yurii – Doctor of Psychology of the Institute of Psychology named after G.S. Kostiuk of NAPS of Ukraine

ЗМІСТ

1. НАУКА – ПРАКТИЦІ	
1.1. Кремень Василь Григорович. Особистість в інформаційному суспільстві	5
1.2. Мартинець Лілія Асхатівна. Професійний розвиток учителів у вітчизняній та світовій практиці	10
1.3. Трушковський Костянтин Юрійович. Кваліметричні особливості 12-бальної шкали оцінювання знань учнів/ студентів	16
1.4. Оксьон Валентина Іванівна. «Школа Володимира Лубенка» в Україні – організація та управління художньо-виховним процесом	21
2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДОСВІД	
2.1. Хижняк Анна Анатоліївна. Особливості адаптаційної сфери викладача фізичного виховання в динаміці професійного становлення	31
2.2. Прядко Жанна Василівна. Упровадження інноваційних технологій навчання на заняттях англійської мови	35
3. НАУКОВІ СЕМІНАРИ-ПРАКТИКУМИ	
3.1. Чудакова Віра Петрівна. Зміст та особливості впровадження «індивідуальної» програми рефлексивно-інноваційного тренінгу, коучингу (В. Чудакова) – як засобів формування інноваційності та конкурентоздатності особистості	44
4. МАЙСТЕР-КЛАС	
4.1. Ющенко Олена Володимирівна. Обереги своїми руками	59
5. АВТОРСЬКІ ПРОГРАМИ ТА ПРОЕКТИ	
5.1. Головнина Наталя Василівна. Музичний супровід навчальних занять з фізичної культури	62
6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ	
6.1. Федорова Ніна Федорівна, Зубченко Олена Сергіївна. З досвіду підтримки та розвитку обдарованих дітей в Італії	67
7. Я – ОБДАРОВАНА ОСОБИСТІСТЬ	
7.1. Воронов Сергій Сергійович. Таланти Дніпропетровщини	74
8. АНАЛІТИКА	
8.1. Жерліцин Назар Сергійович. Науково-практичні конференції Інституту обдарованої дитини НАПН України в системі професійної підготовки вчителів до діяльності з обдарованими дітьми	77
9. ІНФОРМАЦІЯ	
9.1. Набір дітей у Дошкільну академію Центру розвитку особистості «УнікУм»	86
9.2. Фахові видання Інституту обдарованої дитини НАПН України	87
9.3. Правила оформлення статей до фахових видань Інституту обдарованої дитини НАПН України	88

Ніна Федорівна Федорова,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
відділу

Інституту обдарованої дитини
НАПН України,
м. Київ

Олена Сергіївна Зубченко,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри германської філології
Інституту філології, Київського університету
імені Бориса Грінченка,
м. Київ

З ДОСВІДУ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ В ІТАЛІЇ

У статті автори здійснюють аналіз зарубіжної спеціальної літератури, що висвітлює проблему обдарованості дітей та молоді в Італії. Акцентують увагу на систему освіти в цілому, виявлення, підтримку та розвиток італійських обдарованих дітей та молоді. Знайомлять із законодавчими нормативно-правовими документами, що сприяють розв'язанню проблеми обдарованості в Італії.

Ключові слова: підтримка, розвиток, навчання, обдаровані діти.

В статье авторы сделали анализ зарубежной специальной литературы, которая раскрывает проблему одаренности детей и молодежи в Италии. Акцентируют внимание на систему образования в целом., выявление, поддержку и развитие итальянских одаренных детей и молодежи. Знакомят с законодательными нормативно-правовыми документами, которые помогают решению проблемы одаренности в Италии.

Ключевые слова: поддержка, развитие, обучение, одаренные дети.

The authors provided analysis of special foreign literature, which uncovers the problem of children and youth endowments in Italy. All attention is concentrated on the system of education, support and treatment of Italian gifted children and youth. Scientists introduce us legal documents that help in the decision of the problem with children endowments in Italy.

Key words: support, development, training, gifted children.

Система освіти Італії

Початковий навчальний заклад. Італійці віддають трирічних дітей до дитячих садочків (*scuola materna*), де продовж трьох років вони проходять підготовку до навчального закладу. Діти навчаються в групах по 15–30 чоловік за методом відомого лікаря-педагога Марії Монтессорі. Існують також приватні католицькі дитячі навчальні заклади, де дотримуються традиційних методів виховання. У шість років діти починають навчання у початковому навчальному закладі. Перші два його ступеня: *scuola elementare 1* і *scuola elementare 2* – безкоштовні для всіх. Загальноосвітні предмети на цьому етапі (читання, письмо, малювання, арифметика, музика тощо) є обов'язковими, за бажанням вивчається лише релігія. Навчальні плани охоплюють також вивчення однієї іноземної мови.

Діти навчаються п'ять днів, 30 годин на тиждень. Наприкінці кожного ступеня здійснюється тестування з метою виявлення якості знань.

Застосовується «словесна» система оцінювання («відмінно», «добре» тощо). Цікавою особливістю є те, що діти-інваліди навчаються разом. Традиційно класи в італійських державних навчальних закладах значно наповнені. У приватних навчальних закладах, що складають приблизно 5% від загальної кількості, учнів – менше. Програма у приватних навчальних закладах ідентична державній, але у цього типу закладах заборонено видавати власні атестати, тому їхні учні здають державні іспити на отримання відповідного сертифіката.

Середній навчальний заклад. Після закінчення першого п'ятирічного циклу (двох перших ступенів) учні здають письмовий та усний іспити. За їх результатами вони отримують атестат початкового навчання (*diploma di licenza elementare*) та переходять в середній навчальний заклад (*Scuola media*), де навчаються до 14 років. На цьому етапі учні вивчають італійську мову, історію, географію, математику та природничі науки, іноземні мови, мистецтво та музику. Після кожного року навчання проводяться іспити за системою «здано/нездано». Якщо учень не витримує цього випробування, його залишають на другий рік. Після закінчення курсу навчання у *scuola media* діти складають випускні іспити з математики, італійської та іноземної мов.

Професійна освіта. Випускники середніх навчальних закладів можуть вступити до навчальних закладів різних профілів, що в Італії відносяться до системи вищої середньої освіти. Це аналоги професійних навчальних закладів (технічні інститути, профтехучилища, школи мистецтв) та ліцеї. У них навчаються з 14 до 19 років, проте п'ятирічний курс навчання закінчує лише половина учнів.

Вища освіта. Університети. Перший університет в Європі відкрито у Болоньї в 1088 р., за чотири сотні років до відкриття Х. Колумбом Америки. Цей навчальний заклад став прабатьком більшості італійських університетів, що засновано, як його відділення. У 1200 р. від Болонського університету відокрамилилися університети в Падуї та Модені, за ними відокремилися університети Риму, Перуджі, Пізи, Флоренції та Неаполя, що функціонують, як самостійні навчальні заклади з 1300 років. З 1400 р. таким же шляхом створено університети Турина, Парми і Катаньї, далі 1500 р. – Кальярі, Сассарі та Мессіни, а до 1812 р. – Палермо і Генуї.

Сьогодні в Італії налічується сорок сім державних університетів та дев'ять приватних вищих навчальних закладів, що мають державну ліцензію. У них навчається приблизно 1,5 млн студентів і викладають понад 60 тис. професорів. Через відсутність вступних іспитів до ВНЗ вони стикаються з проблемою переповнення. Рівень викладання в університетах різний. *Медицину* краще вивчати в університеті м. Салерно, а Болонський університет відомий факультетом *права*. Для тих, хто хоче у майбутньому бути дизайнером, чекає Європейський інститут дизайну (*Istituto Europeo di Design*) у Мілані, що є одним з більш авторитетних навчальних закладів у цій галузі. Міжнародну економіку, фінанси та менеджмент краще осягати в приватній Європейській школі економіки (*ESE*) або в Школі менеджменту *Scuola di Direzione Aziendale Bocconi*. Багато навчальних програм у приватних ВНЗ викладають як італійською, так і англійською мовами або лише англійською. У Римі є американський університет імені Джона Кебота, де англійська – основна.

Назва одного з римських університетів La Sapienza перекладається як «мудрість». Його засновано у 1303 р. папою Боніфацієм VIII. Упродовж перших семи століть існування університет користувався підтримкою римських пап. У цьому університеті можна вивчати архітектуру, економіку та бізнес, право, фармацевтику, інформатику, інженерні науки, іноземні мови та літературу, географію, філософію, фізику, соціологію та інші дисципліни. На території університетського містечка знаходяться музеї, бібліотеки, читальні зали. Університет вважається безкоштовним, але, хто бажає отримати тут освіту, зобов'язані внести податок на навчання. Розмір внеску визначається відповідно до доходів сім'ї студента. Мінімальний податок у Сап'єнца становить 500 доларів на рік, максимальний – 3 тис. доларів. Якщо студент буде добре навчатися, то в державному університеті його можуть звільнити від сплати податку. До речі, у приватних ВНЗ порядок цін значно вище. Там сплата може сягати 8 тис. доларів на рік.

До окремої категорії можна віднести навчальні заклади, де отримують **творчі спеціальності**, мережа яких в Італії досить значна. До таких навчальних закладів відносять художні інститути (istituto d'arte), де навчаються майбутні художники з обробки кераміки та скла, а також різьб'яри по дереву і металу. Художні ліцеї (liceo artistico) забезпечують підготовку з образотворчого мистецтва та архітектури. У Римі, Флоренції та Урбіно відкрито інститути ремесел (Istituti Superiore per l'Industria Artistica, ISIA): перші два спеціалізуються на дизайні, а останній – на видавничій та рекламній справі.

Живопис, скульптуру та сценографію можна вивчати в академіях витончених мистецтв. Курс занять кожної з дисциплін розраховано на чотири роки.

Музику вивчають у консерваторіях, що існують у великих містах: Римі, Мілані, Болоньї тощо. Навчаються в цих закладах від п'яти до десяти років. Танцівникам, як і викладачам хореографії, балетмейстерам надає підготовку Національна академія хореографії в Римі. А в Римській Національній академії драматичного мистецтва за три роки можна засвоїти спеціальність актора або сценариста, або навчитися на короткотермінових курсах театральної постановки та режисерської майстерності.

Поряд з університетами престижними вважаються вищі інститути фізкультури (Istituto superiore di educazione fisica, ISEF), яких в Італії одинадцять, один державний, решта – приватні. У ISEF навчання продовжується три роки.

Визначення обдарованості в Італії

Офіційного визначення обдарованості немає але *обдарованою особистістю прийнято вважати інтелектуально розвинену дитину з високими пізнавальними здібностями, рівень якої вищий ніж в основній масі дітей та молоді*. Вивчаючи обдарованість, можна також говорити про прискорений інтелектуальний розвиток.

На сайтах організацій, що займаються допомогою обдарованим дітям ми можемо виокремити комплекс розуміння вищезазначеного терміну: *володіння загальними або спеціальними навичками вище середнього рівня порівняно з дітьми того ж віку*. Ці навички мають стандарти, а ступінь володіння ними можуть визначити спеціалісти.

Досить часто в обдарованих дітей присутня десинхронізація (термін, введений французьким психологом Терасье в 1985 р.), що вказує на невідповідність між інтелектуальним розвитком, що набагато вище норми в одній або декількох областях, розвитком емоційних відносин та віком дитини.

Мотивація до поглиблення тем вивчення, що цікавлять обдаровану дитину, разом із здатністю до концентрації уваги, хоча і не в усіх областях.

Обдарованим дітям притаманна творчість, що дозволяє виробляти речі або ідеї, а не просто повторювати те, що було сказано або зроблено раніше. Також необхідно згадати про те, що італійські вчені вважають – ключ до обдарованості та секрет її розуміння потрібно шукати в ДНК. Було досліджено групу дітей з високими показниками інтелекту, 90% респондентів мали у своєму ДНК специфічну азотисту основу, що призводить до видозміненої транскрипції багатьох білків та впливає на загальний рівень розвитку, а інші 10 % – мали набуту обдарованість.

Критерії ідентифікації обдарованих дітей в Італії

Офіційних критеріїв визначення обдарованості не існує і частіше таланти виявляють під час навчання шляхом природного відбору. Значний вплив на розвиток обдарованості мають такі фактори, як: освіта батьків, їхнє фінансове становище. В Італії спеціалісти вважають, що обдарованість можна ідентифікувати у віці 2,5 років, а потім у процесі дорослішання чітко окреслити її спрямованість та визначити шляхи для розвитку.

Основну ідентифікацію обдарованих дітей в Італії мають виконувати вчителі, а тому їм потрібна спеціальна кваліфікація, адже спеціалісти з центрів не довіряють тестам на інтелект. Загально прийнято, що яскравими ознаками наявності високого інтелекту є здатність читати у віці 3,5 років, нудьга у дитячому садку, висока здатність до навчання, підвищене почуття справедливості. Також вважається, що діти з високим інтелектуальним потенціалом становлять 3 % від дитячого населення. Учені зазначають, що обдаровані діти швидко навчаються і їм не потрібно довго засвоювати матеріал тому що психічні процеси таких дітей відбуваються швидше.

Сьогодні інтелект оцінюють за допомогою шкали IQ, діагностичного інструменту, що надає змогу порівнювати людські можливості. Більш розповсюджений тест на інтелект – це Векслер для дорослих (WAIS) та Векслер для дітей (WISC). Люди з рівнем IQ вище 130 виходять за межі норми, проте результат тесту не є остаточним вердиктом обдарованості. Учені в Італії вважають, що обдарованою може бути дитина, яка активно розвивається в творчості, дизайні, музиці, драматичному мистецтві, але рівень IQ має нижче за 130. Основними ознаками визначення наявності обдарованості є: *раннє читання; значний словниковий запас; знання цифр та арифметичних дій; цікавість.*

Проблемою для правильної ідентифікації обдарованості може стати те, що діти з надто високим IQ схильні до ризику соціальної дезадаптації (починаючи з показника 125).

Для італійських спеціалістів актуальною проблемою є неправильне діагностування багато обдарованих і талановитих дітей та дорослих представниками системи охорони здоров'я (психологами, педіатрами тощо). Більш розповсюдженими неправильними діагнозами є: синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ), опозиційні розлади непідкорення (ОРН), обсессивно-

компульсивні розлади (ОКР) і розлади настрою, такі як циклотимічний розлад, депресії, біполярні розлади. Вищезазначені неправильні діагнози пов'язані з незнанням професіоналів конкретних соціальних та емоціональних характеристик обдарованих дітей. Бувають випадки, коли хвороба та розлади наявні в обдарованій дитині. У цьому випадку необхідно проводити лікування.

Обдаровані діти люблять систематизувати власне життя, організовувати речі і людей в структурі, дотримуватись порядку. Такі діти створюють складні правила та системи, що може здатися не гнучкими, владолубними. Вони довго можуть концентруватися на одному, діють цілеспрямовано, наполегливо, часто нехтують обов'язками, порушують графіки діяльності інших людей.

Якщо всі діти обдаровані, то немає необхідності виявлення обдарованих учнів і потреби у будь-яких спеціальних програмах для обдарованих. Звісно, усі діти мають відмінні та унікальні якості, що роблять кожного цінним. Однак це не означає, що всі діти обдаровані. Обдаровані учні/студенти повинні мати індивідуальні програми та послуги для забезпечення їхнього розвитку.

Умови для розвитку обдарованих дітей в Італії

Згідно з основними положеннями соціально-освітньої філософії в Італії, ніяких офіційних умов для обдарованих дітей не створюється. Однак деякі місцеві або приватні організації (компанії або банки) пропонують гранти дітям місцевих громадян. Розповсюдженою є практика раннього вступу до навчального закладу. Державні навчальні заклади частіше практикують прискорене навчання, талановиті учні можуть здати випускні іспити екстерном, але за індивідуальною ініціативою.

Часто обдаровані діти є учасниками європейської або світової програми обміну. Це відбувається за індивідуальною ініціативою. Італійські обдаровані діти можуть дозволити собі відхилитися від загально прийнятої програми, брати участь в: олімпіадах з математики, фізики, що організують наукові асоціації; конкурсі поезії, акторської гри, що організують місцеві комітети. Такі заходи фінансуються навчальним закладом або місцевими органами влади. Спортивні змагання частіше організуються CONI (національний заклад для спортивних змагань) на всіх рівнях: шкільному, регіональному, загальнонаціональному.

Спеціальна ініціатива відбулася за останні роки між навчальними закладами середньої освіти та університетом Павії. Ними складено тести згідно з якими у середній освіті здійснювався відбір кращих учнів, яких запрошували пожити тиждень при університеті. Під час проживання можна було відвідати дослідницькі центри університету, послухати лекції та семінари провідних професорів, а також обдаровані діти могли спілкуватися між собою.

Спеціалісти у сфері обдарованості в Італії

Професіоналів у сфері обдарованості в Італії дуже мало. В Університеті Павії це психолог професор Адріано Пагнін, який організував семінари на вихідні дні з теми обдарованості. Не можна не згадати і про Анну-Марію Ронкорні, яка займає посаду президента італійської асоціації з розвитку талантів та обдарованості дітей.

Проблеми обдарованих дітей. В Італії, як і в інших країнах, життя обдарованих дітей не можна назвати легким, адже часто їхня гіперактивність чи

відстороненість розглядаються як хвороба, а діти не усвідомлюють власного положення.

Дослідження Федеріка Мормадо, який вивчає феномен обдарованості ще з 80-х років ХХ ст. довели, що депресії у дітей з високим інтелектуальним потенціалом проявляються статистично частіше, ніж у звичайних. На думку дослідника цю проблему потрібно розв'язувати шляхом підготовки вчителів для ідентифікації обдарованих дітей та правильного вибору методів для діяльності з ними. Підсумки дослідження показали, що у проекті брали участь 37 дітей у віці від 5 до 12 років, IQ яких знаходиться між 130 та 159 за шкалою Wisc III – R. У дітей з цієї групи спостерігались ознаки депресії з різних причин: *недовіра до вчителя, відчуття переслідування, відмова відвідувати заняття, відчуття ізоляції, втрата мотивації*. За результатами дослідження, показники впливу різних факторів на розвиток депресії розділились таким чином: *відсутність мотивації – 89 %; нудьга – 27 %; незадовільна поведінка – 24 %; ізоляція – 22 %; глибока депресія – 5 %; страх переслідування – 5 %; відмова відвідувати навчальні заняття – 5 %*. З 37 дітей лише у 5 % не було явних проблем. Звертаючись до загальної чисельності дитячого населення та статистики, у групах звичайних дітей депресія проявляється у 2 %, а у період статевого дозрівання у 4 % (за даними Star Center).

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що у дітей з високим інтелектуальним потенціалом рівень симптомів депресії значно вищий і це впливає на працездатність. Окрім того, обдаровані діти не завжди наслідують звичайні логічні процеси, а часто знаходять інноваційні та творчі рішення, що часто протирічать стандартній моделі навчання.

Під час ідентифікації обдарованих дітей, італійські спеціалісти розрізняють обдарованих дітей, *геніїв* (вони сприяють прогресу суспільства в конкретній області) та *вундеркіндів* (вони мають глибокі знання і талант в одній або декількох галузях науки чи мистецтва). За результатами розроблено поради для батьків та вчителів для діяльності з обдарованими дітьми, а саме:

- *дати зрозуміти дитині, що Ви приймаєте її такою як вона є;*
- *намагатися відчутти емпатію стосовно дитини, увійти в її положення;*
- *хвалити дитину за прояв її талантів.*

Італія, чи не єдина країна, де визнається ризик медикалізації для обдарованих дітей. Тут існує представницька комісія з фармаконагляду, діяльність якої спрямована на виявлення обдарованості та хвороби. Також у спеціалістів викликає занепокоєння фізичне здоров'я обдарованих дітей – клінічні спостереження доводять, що приблизно 3% обдарованих дітей страждає на гіпоглікемічний синдром та алергії різних видів. Нерідко в обдарованих дітей спостерігається порушення сну внаслідок кошмарів та лунатизму; як правило, таке явище частіше зустрічається у хлопчиків. Деякі психологи пояснюють це тим, що в обдарованій дитині яскрава уява та мрії, що так чи інакше відображаються у снах. Разом з тим, ще 20% обдарованих потребують набагато більше часу для сну, ніж звичайні діти. З віком така тенденція не змінюється. Також проводилися окремі дослідження потенційно обдарованих людей з «розщепленням» особистості, які довели, що ця хвороба пов'язана з високими інтелектуальними показниками. Психологи пояснюють це тим, що обдарованість дозволяє створити та підтримувати складні окремі особистості

всередині однієї людини. Наводимо таблицю, де показуємо можливі проблеми, що можуть бути наслідками сильних сторін обдарованих дітей.

Таблиця 1

Сильні сторони обдарованості	Можливі проблеми
Швидко набуває та запам'ятовує інформацію.	Нетерплячість до повільності інших, не сприймання рутини. Може чинити опір у процесі засвоєння основоположних навичок.
Допитливість, інтелектуальна цікавість, внутрішні мотивації.	Не соромиться ставити незручні питання, видається оточуючим надмірним в інтересах; чекає те ж саме інших.
Здатність осмислювати інформацію, синтезувати, аналізувати і вирішувати проблеми.	Відхиляє або пропускає деталі.
Може бачити причинно-наслідкові зв'язки.	Не може сприйняти нелогічність, що може проявлятися у почуттях, традиціях, які потрібно наслідувати. Труднощі у розумінні питань, що потрібно прийняти на віру.
Любов до істини, справедливості та чесної гри.	Перебільшена надчутливість.
Любить все організувати, структурувати, тримати у порядку; прагне систематизувати.	Створює складні правила або системи, Сприймається іншими як владний, грубий.
Великий словниковий запас і об'єм знань в передових областях.	Може використовувати слова, щоб уникнути конфліктів, нудьгує в школі та у компанії однолітків; інші люди сприймають такого обдарованого як «всезнайку».
Дуже самокритичний і того ж вимагає від інших.	Критичність або нетерпимість стосовно інших.
Відкритий для нових вражень і знань, є талант дослідника.	Довіряє інформації, що є цікавою на даному етапі.
Творчий і винахідливий; любить вигадувати нові способи ведення справ.	Може порушити плани або відкидати те, що вже відомо.
Інтенсивна концентрація; може тривалий час приділяти увагу чомусь одному в тих областях, що представляють інтерес; цілеспрямована поведінка; наполегливість.	Нехтує своїми обов'язками або розкладом інших людей в періоди зосередження на інтересах; впертість.
Чутливість, співчуття до інших, бажання бути прийнятим іншими.	Чутливість до критики чи непорозумінь з однолітками; очікує, що інші мають аналогічні знання, необхідні для успіху; може відчувати себе «не таким як всі», відчуженим.
Енергія, висока активність, прагнення, періоди інтенсивних зусиль.	Завзяття може призвести до порушення графіків інших; потреба у постійній стимуляції, може розглядатися як гіперактивність.
Незалежність, прагнення до індивідуальної роботи; розраховує лише на себе.	Може віддалитися від батьків або однолітків.
Різні інтереси та здібності; універсальність.	Може проявити розсіяність та дезорганізованість, розчарування з приводу відсутності часу; надмірні очікування з боку інших людей.

Сильне почуття гумору.

Гумор може бути не зрозумілий колегам, може стати «клоуном класу», щоб привернути увагу.

Не всі обдаровані діти однакові, тому деяким необхідно давати додаткові завдання, а декого не перевантажувати.

Законодавство щодо обдарованих в Італії

Італійське законодавство та освітянські інструкції фіксують положення щодо інвалідів, але не стосовно людей зі спеціальними освітніми потребами у сфері високого рівня інтелекту. Вони керуються положенням Парламентської Асамблеї Ради Європи, що прийнято у 1994 році. Рекомендація № 1248 (1994) з освіти обдарованих дітей, підтверджує, що одним з основних прав людини, освітні послуги повинні надаватися адекватно для кожного. Радник з питань освіти, навчання і культури регіону Ломбардія Валентина Апреа, зазначає, що у XXI ст. рівні шанси та можливості, повинні бути надані всім без винятків.

Організації для обдарованих дітей в Італії

Умови для діяльності з обдарованими дітьми в Італії створюють приватні організації. Спеціальне законодавство та офіційне визнання відсутні. Негативним є те, що лише забезпечені сім'ї можуть створити умови для задоволення потреб обдарованої дитини. Система діє таким чином: після ідентифікації обдарованості у дитини та визначення її спрямованості, проводять аналіз оточуючого середовища. Сюди входить навчальний заклад, сімейні труднощі, а також все, що заважає розвитку таланту дитини та вільному вираженню цього таланту. Експерти з різних областей (логіка, творчість, зображувальне мистецтво, музика, література) пропонують консультацію, підбір спеціалізованого навчального закладу, розробку індивідуальних проектів навчання та багато додаткових послуг. Окремо існують послуги щодо психологічних проблем та їх лікування.

Федерік Мормадо відкрив «Маленьку Академію талантів». Вона існує для дітей та молодих людей, які нудьгують у середньому навчальному закладі. Вони рано навчилися читати та відчувають розчарування, що у навчанні мають повторювати пройдений та засвоєний матеріал. Працівники Академії усвідомлюють, що негативне ставлення до навчального закладу спричинено нерозкритою обдарованістю, адже ритм навчання у ньому не відповідає внутрішньому ритму дитини.

Ще одна організація, яка в Італії займається потребами обдарованих – це **AISTAR** (Італійська Асоціація з розвитку таланту та обдарованості). Метою організації є підтримка освітньої та соціальної інтеграції обдарованих дітей, талант яких часто не визнається вчителями. Президент організації Анна-Марія Ронкорні – італійський кореспондент Європейського союзу з видатних здібностей.

AISTAR заснована в Генуї, 1 червня 2010 р. М-А. Ронкорні та колегами Даніеллою Міаца та Сарою Перузеллі. AISTAR є точкою відліку, центром досліджень та розробок спеціалістів. Вона національно відома та визнана за кордоном. Асоціація надає необхідну інформацію батькам, щоб вони могли оцінювати власних дітей в різних сферах: художніх, наукових та інших; організовує семінари, літні табори, обмін обдарованими студентами з-за кордону. Представники асоціації займаються консалдинговими послугами, спрямованими на зацікавлених у цьому питанні.

Окрім того, асоціація AISTAR ставить перед собою такі завдання: безкоштовна телефонна консультація; підписка на журнали, що стосуються феномену обдарованості; кожний учитель або спеціаліст має можливість написати статтю до журналу, виходячи з досвіду спілкування з обдарованими, узгодивши це з редакцією; можливість знижок за участі у заходах організації, літніх курсах; взаємодія асоціації з організаціями, музеями та об'єктами, які можуть вплинути на розвиток обдарованості, або на самовизначення дитини; можливість використання сітки, яку створюють філії асоціації, для обміну досвідом та інформацією.

Також в Італії діє міжнародна організація, що об'єднує обдарованих у світі – **Mensa**. Спеціалісти Mensa вважають, що визнання високих інтелектуальних здібностей можливе за наявності певних результатів розумової діяльності, а також кваліфікованим професіоналом. Це зумовлено тим, що лише професіонал може правильно підібрати тести для різного віку дітей, які будуть відрізнятися від тестів IQ для дорослих.

Функціонує також дитяча асоціація **Project (APB)**, що була створена з метою допомагати дітям повністю реалізувати потенціал у співпраці з освітньою системою (www.progettobambino.it).

GiùleManidaiBambini – це соціальна кампанія фармаконагляду. Вона діє у сфері запобігання призначення ліків потенціально обдарованим дітям, коли їхній таланти і цікавість плутають з гіперактивністю. Ця організація сприяла створенню курсів для вчителів, які будуть навчати людей з високим інтелектуальним потенціалом, в Бергамо (2007), Бресаноні (2008–2009), Арецо (2010) (www.giulemanidaibambini.org).

Кожного року в Генуї відбувається фестиваль популяризації науки. Тут зустрічаються дослідники, прихильники теорії, учні та їхні сім'ї. Це один із найбільших заходів для розповсюдження наукової культури на міжнародному рівні (www.festivalscienza.it).

Існує окремий проект для математиків у формі олімпіади (www.olimpiadi.sns.it).

Окрім міжнародної організації Mensa в спеціалісти Італії співпрацюють з організацією ЕСНА (European council for high ability). ЕСНА була сформована, як запит на координацію від більшості європейських країн, країн Заходу та Сходу. Основною метою ЕСНА є – діяти як комунікаційна сітка для людей зацікавлених у феномені обдарованості (вчителі, вчені психологи, батьки та обдаровані діти). ЕСНА має консультативний статус невідомої організації при Раді Європи. Завдання ЕСНА озвучив президент організації у 2000 році:

- 1) Розробка набору правил для отримання диплому ЕСНА.
- 2) Поширення організації Європою (якщо це буде не фізична присутність, то хоча б віртуальна).
- 3) Спілкування не шляхом особистих зустрічей на конференціях, а на форумі і в дискусійних листах через Інтернет.
- 4) Створення бази обдарованих дітей, шляхом їхнього членства в ЕСНА, відслідковування цього показника статистично.

Сьогодні організація займається міжнародними дослідженнями таланту, а особливо дослідженнями на перетині знань та наук між обдарованістю та іншими.

Для того, щоб стати членом організації необхідно розділяти її цілі. Приватні особи можуть зареєструватися, а організації стати партнерами. Повноправні члени сплачують щорічний внесок. Також необхідно згадати про **науково-дослідну лабораторію талантів у Павії**, де здійснюються дослідження високого рівня, метою яких є допомога талановитим людям розвивати власний потенціал.

Використані літературні джерела

1. Grubar JC, Duyme M., (2000). Труднощі таланту. Розуміння обдарованих дітей / J. C. Grubar, M Duyme. – Рим: Фенікс.
2. Хоу М., (1993). Обдаровані діти. Психологічні корені таланту / М. Хоу. – Мілан: Cortina.
3. Sansuini С., (1996). Виховання дітей, обдарованих і талановитих / С. Sansuini. – Мілан: Franco Angeli.
4. Terrassier JC, (1985). Обдаровані діти і складності обдарованості / J. C. Terrassier. – Турин: Giunti.
5. Terrassier JC., (1995). Особистість творча, когнітивна і емоціональна / J.C. Terrassier. – Мілан: Franco Angeli.
6. Andreani Dentici, (2001). Інтелект і творчість / Andreani Dentici. – Рим: Carocci.
7. Гоулман Д. (2000). Емоційний інтелект / Д. Гоулман. – Нью-Йорк: Ріццолі.
8. LeDoux J., (1996). Емоціональний мозок / J. LeDoux. – Мілан: Castaldi.
9. Штернберг RJ, (1997). Три інтелекта / R. J. Штернберг. – Трент Еріксон.
10. Каир МТ, (2001). Освітні програми і освітні цілі / М. Т. Каир. – Нью-Йорк: Життя і думка.
11. Киан О., EDS, (1999). Обдаровані діти і школа / О. Киан. – Мілан: Unicopli.
12. Фабио, R. А., Mainardi, М.С. (2008). Гени і психологія обдарованості / R. А. Фабио, М. С. Mainardi. – Мілан: Franco Angeli.
13. Виготський Л. (1978). Історія розвитку вищих психічних функцій / Л. Виготський. – Турин: Giunti.
14. Виготський Л. (1990). Думка і мова / Л. Виготський. – Рим: Oxford University Press.
15. Advanced Development Journal. Журнал про обдарованих дорослих. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gifteddevelopment.com/ADJ/adj.htm>.
16. Обдарована дитина. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gcq.sagepub.com/>.

17. Обдарована людина сьогодні. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.prufrock.com/IJP/b/gifted-child-today>.
18. Обдаровані діти. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gifted.uconn.edu/siegle/aera/Newsletter.htm>.
19. Журнал для освіти обдарованих. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.prufrock.com/IJP/b/journal-for-the-education-of-the-gifted>.